

Не менш важливими для кожної людини є її конституційні гарантії у взаємовідносинах із правоохоронними органами. Йдеться, зокрема, про презумпцію невинуватості, за якою особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Принцип презумпції невинуватості також передбачає, що ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину, а обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи мають тлумачитись на її користь. У разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну і моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням [1].

Правоохоронці не лише мають знати, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом, але й зобов'язані роз'яснити їй це конституційне право.

Кожна посадова і службова особа правоохоронних органів має усвідомити, що підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист, а засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду [1].

Положення Конституції України, включно з вищезгаданими, знаходять свій розвиток у конституційному законодавстві, опанування якого суттєво доповнює підвищує рівень правосвідомості і правової культури майбутнього правоохоронця.

1. Конституція України. Офіційний текст від 28.06.1996. Дата оновлення 21.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Лантух І. С.
старший викладач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕХАНІЗІМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ, ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Нині діюча міжнародна система прав людини дає змогу людям у всьому світі, включаючи найбільш маргіналізованих та знедолених, захищати свої права та шукати засоби правового захисту. Починаючи з 1948 року, визначались відносини між урядом як діючим керівником та особою як

правовласником, а також формування відповідальності держави за повагу та захист прав людей. Це позитивний розвиток подій, оскільки він зміцнює, захищає права людини та розширює можливості правовласників звертатися до судів різних інстанцій.

У зв'язку зі значним розширенням системи права, країни пред'являють дедалі більші вимоги до виконання договірних зобов'язань для звітування перед міжнародними та регіональними системами прав людини та виконання отриманих рекомендацій чи рішень. Щоб задовольнити ці вимоги, багато областей дедалі частіше впроваджують комплексні, більш ефективні та стійкі методи звітності, участі та подальших заходів, створюючи новий тип урядової структури під назвою «Національний механізм звітності та подальших заходів». Інші країни також публічно пообіцяли створити такі механізми, особливо в контексті Універсального періодичного огляду Ради з прав людини. Національні механізми звітності та подальші дії можуть стати важливою частиною національної системи захисту прав людини, враховуючи міжнародні та регіональні норми з захисту прав людини [1].

Реалізація законодавства про права людини значною мірою залежить від політичної волі країни дотримуватись міжнародних стандартів (зазвичай це стосується економічних, культурних та соціальних прав та економічної спроможності). В ідеалі спільна мережа неурядових суб'єктів та міжнародних інституцій може забезпечити ефективне впровадження міжнародних норм і стандартів. Реалізація передбачає такі заходи, до яких відносяться, перш за все, заходи для покращення національного дотримання прав, таких як захист стандартів прав людини за допомогою національних законів або адміністративних заходів, зміцнення правосуддя, освіта громадськості, створення національних установ з прав людини, підвищення мінімальних стандартів охорони здоров'я, покращення умов утримання та розширення участі в уряді. Серед різноманітних заходів, які країна повинна вжити на національному рівні для впровадження стандартів прав людини, можемо коротко виділити три пункти: включення міжнародних стандартів у внутрішнє законодавство, створення національних правозахисних інституцій та забезпечення освіти в галузі прав людини. Взагалі кажучи, для імплементації міжнародних стандартів прав людини країни повинні неодмінно включити їх у внутрішнє законодавство. Загалом, міжнародні договори не визначають, як країни повинні впроваджувати стандарти прав людини, але кожна країна сама вирішує, як виконувати свої зобов'язання. Проте варто зазначити, що деякі договори спеціально передбачають прийняття національних законів у рамках їх реалізації. Наприклад, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок і Конвенція про права дитини передбачають, що держави-учасники повинні приймати національні закони для реалізації прав, передбачених у відповідних договорах [2].

Існують різні національні методи імплементації міжнародних документів з прав людини. Наприклад, вчені класифікують їх на прийняття,

злиття, перетворення, пасивне перетворення та посилення. Крім того, держави можуть використовувати більше ніж один із цих методів. У деяких країнах умови договору автоматично включаються після ратифікації та опублікування в офіційному бюлетені (наприклад, у Франції, Мексиці та Нідерландах). Ці правові системи називають «монізмом», оскільки внутрішнє право та міжнародне право розглядаються разом і мають однакову дію. Інші країни потребують чіткої законодавчої імплементації положень договорів, перш ніж вони стануть внутрішніми законами (наприклад, Сполучене Королівство, інші країни Співдружності та країни Північної Європи). Ці правові системи називаються «подвійним правом», оскільки між внутрішнім правом і міжнародним правом існують сильні відмінності. Останнє має бути закарбовано в першому, щоб мати значну та важливу владу. Питання про те, чи є правове суспільство країни унітарним чи подвійним, полягає в тому, чи застосовують її національні суди та інші юридичні особи у своїх рішеннях норми прав людини; дію міжнародного права людини не можна оцінювати абстрактно на основі національної конституції та законодавства. Якщо міжнародні стандарти повністю включені в національне законодавство, національні суди та юридичні оператори легше застосовуватимуть їх. Однак, незважаючи на те, що міжнародні договори з прав людини не були офіційно включені у внутрішнє законодавство, Національні суди можуть використовувати міжнародні стандарти прав людини як керівництво для тлумачення національного законодавства. Іншими словами, національні суди та юридичні оператори можуть враховувати міжнародні та регіональні закони з прав людини при тлумаченні та розробці національного законодавства, а також можуть розглядати міжнародні закони з прав людини як мінімальні стандарти захисту, яким мають відповідати національні закони. Необхідно підкреслити, що імплементація норм прав людини в країні потребує узгоджених зусиль усіх державних відомств (судового, законодавчого та адміністративного). Підготовка та освіта з прав людини також мають важливе значення для ефективної реалізації прав людини на національному рівні. Необхідно також зазначити, що для забезпечення довгострокового захисту та розвитку прав людини, країни повинні заохочувати та сприяти створенню національних установ з прав людини, таких як омбудсмени [3, с.145].

Запровадження стандартів прав людини може бути проблемою для країн, що розвиваються, оскільки нестача ресурсів може ускладнити реалізацію прав людини протягом тривалого часу. Хоча держава теоретично може погодитися з тим, що люди мають право на здоров'я, житло чи інші економічні стандарти, вона не може кардинально змінити умови життя кожного та привести їх до тих стандартів, які вони бажають. Аналогічно, право на швидкий і справедливий судовий розгляд може вимагати від держави збільшення фінансування своєї судової системи. Тому міжнародне співробітництво є дуже важливим, щоб допомогти країнам дотримуватися міжнародних стандартів.

Просування стандартів прав людини в іншій країні можна досягти шляхом підтримки «позитивних» методів, які покращують умови, що сприяють дотриманню прав людини, або шляхом реагування на порушення прав людини. Можна помітити, що міжнародні договірні органи, інші країни та неурядові організації наполегливо працюють над дотриманням прав людини.

Хоча іноді найбільш доцільний метод може здатися очевидним, доступні варіанти необхідно ретельно зважити. Очевидно, що заходи, вжиті виключно для дотримання прав людини, є менш суперечливими, ніж можливі заходи для боротьби з незаконними діями, такими як торгові санкції або гуманітарна інтервенція. Але в той же час не слід забувати, що заохочення прав людини через програми розвитку, економічного чи торгового співробітництва за своєю природою є структурною довгостроковою формою. Це зазвичай вимагає співпраці з країною-одержувачем протягом значного періоду часу. Ефективне заохочення прав людини як правило залежить від ресурсів доступних для фінансування такої діяльності та від політичної волі уряду. Щоб дозволити такі цілісні підходи, положення про права людини включені в різні угоди про співпрацю як у сфері співробітництва в галузі розвитку (наприклад Ломейські угоди ЄС), так і у сфері торговельно-економічних відносин, це дозволяє змінити відносини співпраці якщо зміниться обставина, що стосується прав людини.

Здається з'являються дві моделі, з одного боку, здається, що збільшується кількість країн, у яких як у суспільстві, так і в уряді, є органи групи та особи які займаються чи готові брати участь у покращенні ситуації з правами людини, з іншого боку – порушення можуть тривати іноді попри загально добрі наміри офіційної влади. Реакція інших держав все частіше полягає в тому, щоб вжити комбінованих заходів, реагуючи на події в цьому суспільстві. Зростання порушень прав людини з боку неурядових організацій таких як: партизанські угруповання, воєнізовані угруповання та багатонаціональні корпорації викликає занепокоєння і іноді важко притягнути уряд до відповідальності за такі порушення. Цей елемент у деяких випадках ускладнюється політичною нестабільністю та внутрішнім конфліктом. Тим не менш, такі випадки заслуговують більш жорсткої реакції, ніж просте засудження порушень прав людини. Слід повторити, що НУО відіграють життєво важливу роль у фактичному процесі впровадження не тільки НУО, а й окремих осіб [4, с.34].

У нинішню епоху глобалізації люди в розвинених країнах все частіше використовують свої особисті інвестиції як інструмент правозахисної діяльності. Вони можуть відмовитися від певних компаній або галузей промисловості (наприклад виробників тютюнових виробів і військових боєприпасів), або від компаній, що працюють у країнах, які, на їхню думку, порушують норми прав людини. Така діяльність може здійснюватися самостійно та здійснюватися у відповідь на компанії з інформування громадськості, які проводять НУО. Ця практика (започаткована в 1970-х-

1980-х роках серед тих, хто виступав проти режиму апартеїду в Південній Африці) стала помітною лише в останні роки. Міжнародні організації такі, як Організація Об'єднаних Націй, дотримуються цього прикладу, зосереджуючи увагу на впливі поведінки індивідуальних і колективних інвесторів на заохочення прав людини, що продемонстровано глобальним договором і принципом відповідального інвестування ООН [3,с.145].

1. Конвенція про права осіб з інвалідністю (Конвенція про права інвалідів) від 20 грудня 2006 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

3. Мовчан А. П. Права человека и международные отношения. М. : Наука. 1982. С. 145-147.

4. Миронов Н. М. Межамериканская система защиты прав человека: генезис и основные институты. *Международное публичное и частное право*. 2009. № 5. С. 33-35.

Лантух І. С.

*старший викладач кафедри теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Гречишкін І. К.

*курсант факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВНУТРІШНІХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

На сучасному етапі розвитку міжнародної взаємодії між державами, проблематика збройних конфліктів все так само гостро постає як на практиці так й у роботах світового наукового співтовариства. Особливе значення протидії збройним конфліктам зумовлене тотальною інтеграції глобалізаційних процесів у всі сфери життєдіяльності суспільства.

Вагому актуальність даного питання становить його тісний зв'язок із такими суміжними процесами, які часто супроводжують збройні конфлікти, а саме екологічні катастрофи, військові та політичні біженці, гуманітарні наслідки спричинені бойовими діями та найголовніше порушення прав та свобод людини внаслідок таких процесів, а також їх захист та поновлення у